

Clement uit Rome, de eerste brief aan de Korintiërs

Proloog

1. De kerk van God in Rome aan de kerk van God in Korinthe. Aan hen die door de wil van God geroepen en geheiligd zijn door onze Heer Jezus Christus. Genade en vrede van de Almachtige God worde u door Jezus Christus vermenigvuldigd.¹

Hoofdstuk 1.

(H) Clement treurt over de ruzie in Korinthe

1. Vanwege de plotselinge en herhaalde rampen die ons overkomen zijn broeders, blijkt het dat wij wat traag geweest zijn in het aandacht schenken aan de geschillen die onder u die zo geliefd door ons zijn gerezen zijn. Vooral de afschuwelijke en onheilige tweedracht die zo ongepast is voor de uitgekozenen Gods. Deze is door een paar koppige en eigenzinnige personen ingezet en heeft zo'n waanzinnige omvang aangenomen dat uw gewaardeerde en goed bekendstaande naam die overal geliefd is ernstig geschaad is.
2. Want wie van degenen die onder u hebben verkeerd heeft uw deugdzame en standvastige geloof niet bevestigd? Wie heeft uw nuchtere en toepasselijke godsvrucht in Christus niet bewonderd? Wie heeft de gastvrijheid die u zo eigen is niet uitgedragen? Wie heeft u niet gefeliciteerd met uw volmaakte en gefundeerde kennis?
3. Alles deed u zonder aanzien des persoons. U wandelde volgens de geboden van God en was gehoorzaam aan degenen die de leiding over u hadden. U gaf de oudsten onder u de eer die hen toekwam. Ook de jongeren droeg u op om nuchter en serieus ingesteld te zijn. Uw vrouwen onderwees u om hun taken met een smetteloos, eerbaar en zuiver geweten uit te voeren, plichtsgetrouw hun man liefhebbend. U leerde hen dat zij door volgens de regel van gehoorzaamheid te leven hun huishouden gepast en beheerst moesten besturen.

Hoofdstuk 2.

(H) De geestelijke positie die de gelovigen in Korinthe verworven hadden

1. Iedereen was bescheiden en vrij van arrogantie. U onderwierp uzelf liever dan dat u anderen onderwierp. 'U gaf liever dan dat u ontving,'² blij als u was met alles waarin u door God voorzien werd. U gaf nauwlettend gehoor aan Zijn woorden en bewaarde ze in uw harten. Zijn lijden hield u voor ogen.
2. Daarom was een diepe en rijke vrede, met een onverzadigbaar verlangen om goed te doen uw aller deel. Een overvloedige uitstorting van de Heilige Geest was dan ook op u allen.
3. Vol van een heilig verlangen, met een uitmuntende ijver en met een heilig vertrouwen strekte u uw armen uit naar de Almachtige God, Hem vragende

om genadig over u te zijn wanneer u ook maar in iets ongewild gezondigd had.

4. U streed dag en nacht voor de gehele broederschap, met het oog erop dat het getal van de uitgekozenen gered zou worden, vanuit een diep ontzag en met een goed geweten.
5. U was oprecht en eenvoudig en had geen onenigheid onder elkaar.
6. Elke onenigheid en tweespalt was voor u onacceptabel. Over de overtredingen van uw naasten had u verdriet, u beschouwde hun tekorten alsof ze van uzelf waren.
7. Nooit deed u iets goeds met tegenzin, maar u stond altijd klaar voor elk goed werk.³
8. Getooid met een deugdzame en eerbaar leven deed u uw plicht, uit diep ontzag voor Hem. De geboden en de regels van de Heer waren op de tafels van uw hart geschreven.⁴

Hoofdstuk 3.

(G) De vette en jaloerse schapen zijn gaan schoppen

1. Alle eerbetoon en ontwikkel-mogelijkheden werden u geschonken. Wat geschreven is werd in u vervuld: 'De geliefden aten en dronken, werden vet en gingen schoppen.'⁵
2. Hierdoor ontstond wedijver en jaloezie, strijd en tweespalt, vervolging en chaos, oorlog en gevangenschap.
3. Zo stonden de valse mensen op tegen de eerbare. Zij die geen reputatie opgebouwd hadden tegenover hen die hoog gewaardeerd werden. De dwazen tegen de wijzen, de jongeling tegen de ouderling.
4. Hierdoor zijn recht en vrede van u geweken. Iedereen heeft het diepe ontzag voor de Heer verloochend en is blind voor het geloof geworden. Niemand wandelt nog volgens de regels van Zijn geboden of gedraagt zich als een waardig Christen. Ieder volgt de begeerte van zijn eigen hart, omdat ze een onrechtvaardige en goddeloze jaloezheid hebben aangenomen, waardoor ook de dood de wereld binnengekomen is.⁶

Hoofdstuk 4.

1. Zo is het ook opgeschreven: Het volgende gebeurde toen Kaïn de vruchten uit de aarde als offer aan God bracht, dat ook Abel de eerstgeborenen van zijn schapen en hun vet (ten offer) bracht.
2. God had aandacht voor Abel en zijn gaven, maar aan Kaïn en zijn gaven gaf hij geen aandacht.
3. Kaïn was ernstig gekwetst en zijn gezicht betrok.
4. Toen sprak God met Kaïn: 'Waarom bent u toch zo bezorgd en waarom is uw gezicht betrokken? Als u eerlijk offert, maar niet eerlijk (ver)deelt, heeft u dan niet gezondigd? Bewaar uw vrede.'
5. Uw offer krijgt u zelf terug en u zult het

¹ Eerste en tweede brief van Clement uit Engels vertaald van teksten Ante Nicene Christian Library deel I, Roberts, Donaldson en F Crombie Hamilton/Robertson, 1867; J.B. Ligthfoot, Athena data products 1990; Apostolic Fathers, Charles H.Hoole, 1885.

² Naar Lucas 6:38; Handelingen 20:35

³ I Petrus 3:15

⁴ Spreuken 3:2,3

⁵ Deuteronomium 32:14,15

⁶ Romeinen 5:12

overmeesteren.’

6. Toen zei Kaïn tegen Abel, laten wij het veld ingaan, en in het veld aangekomen stond Kaïn op tegen Abel en vermoordde hem.
7. Zo ziet u broeders, dat jaloersheid en afgunst broedermoord veroorzaakt.
8. Door afgunst vluchtte uw vader Jakob weg van zijn broer Esau.
9. Afgunst zorgde ervoor dat Jozef tot de dood toe vervolgd werd en de gevangenis in ging.
10. Jaloersheid dwong Mozes om voor de aanblik van Farao, de koning van Egypte, te vluchten toen zijn landgenoot tegen hem zei: ‘Wie zegt dat u als rechter en bevoegd beslisser over ons aangesteld bent. Wilt u mij doden, net als u gisteren met de Egyptenaar gedaan hebt?’⁷
11. Vanwege jaloersheid moesten Aäron en Mirjam zich buiten het kamp begeven.
12. Jaloersheid liet Datan en Abiram levend afdalen in het dodenrijk,⁸ omdat zij opstonden tegenover Mozes, Gods dienaar.
13. Door afgunst werd David niet alleen gehaat door buitenlanders, maar werd hij zelfs vervolgd door Saul, de koning van Israël.

Hoofdstuk 5.

(G) Volg het voorbeeld van de verdraagzaamheid van Petrus en Paulus

1. Maar laten we niet alleen stilstaan bij de voorbeelden van vroeger en laten we het nu hebben over de goede voorbeelden die tot onze generatie behoren.
2. Vanwege jaloersheid werden de grootste en meest rechtvaardige pilaren van de kerk vervolgd en zelfs ter dood gebracht.
3. Laten we onze ogen richten op de goede apostelen.
4. Petrus onderging door onrechtvaardige afgunst niet een of twee maar vele worstelingen. Door zo zijn getuigenis af te leggen vertrok hij uiteindelijk naar de voor hem bestemde plaats in heerlijkheid.
5. Ten gevolge van afgunst heeft ook Paulus de prijs van geduldige verdraagzaamheid ontvangen.
6. Zevenmaal werd hij geboeid, hij werd verbannen, gestenigd⁹ en nadat hij in het oosten en het westen gepredikt had ontving hij de erekrans, op grond van zijn geloof.
7. Aan de hele wereld heeft hij rechtvaardigheid verkondigd, tot in de verste uithoeken van het westen. Toen hij zijn getuigenis ten aanschouwen van de heersers afgelegd had, vertrok hij uit deze wereld naar de heilige plaats, en zo is hij een lichtend voorbeeld van geduldige verdraagzaamheid geworden.

Hoofdstuk 6.

(HP) Afgunst ontwortelt relaties en naties

1. Rondom deze mensen, die heilig leefden, was een menigte aan uitgekozenen verzameld die door afgunst geleden hebben onder vele beledigingen en martelingen, waardoor zij een uitstekend voorbeeld voor ons achtergelaten hebben.
2. Vanwege jaloersheid zijn vrouwen vervolgd. Zoals Danaïdes en Dircae die onder wrede en onheilige beledigingen geleden hebben, maar die veilig het doel van de geloofswedloop gehaald hebben en een

eervolle beloning ontvangen hebben, ondanks dat hun lichaam verzwakt was.

3. Jaloersheid heeft vrouwen van hun man vervreemd en de volgende uitspraak van onze vader Adam veranderd: ‘Dit zijn botten van mijn botten en is vlees van mijn vlees.’¹⁰
4. Afgunst en wedijver hebben grote steden ontworcht en geweldige naties ontworteld.

Hoofdstuk 7.

(G) Standvastig zien op de prijs van Jezus bloed

1. Geliefden, deze zaken delen wij met u, niet alleen om u te vermanen, maar ook om ons zelf te herinneren. Ook wij voeren strijd in dezelfde arena en wij moeten samen dezelfde wedstrijd aangaan.
2. Laten wij daarom alle loze en ijdele gedachten opgeven en laten wij ons verenigen met de overwinnende en eerbiedwaardige oproep die aan ons is overgeleverd.
3. Laten we overwegen wat goed en welgevallig is voor Hem die ons gemaakt heeft.
4. Laten wij standvastig zien op het bloed van Christus en begrijpen hoe kostbaar dit voor Zijn Vader is. Want omdat het omwille van onze redding vergoten is, heeft het voor de hele wereld de genade van berouw gebracht.

(G) Berouw is de sleutel dat God naar u luistert

5. Laten we terugkijken naar alle generaties die voor ons geweest zijn en leren dat voor iedere generatie de Meester een gelegenheid voor berouw geboden heeft, voor iedereen die zich tot Hem wilde keren.
6. Noach predikte berouw en iedereen die naar hem luisterde werd gered.
7. Jona profeteerde de ondergang aan de Ninevieten en zij toonden berouw voor hun zonden. Zij ontvingen vergeving van God door hun gebeden, samen met hun redding, ondanks dat zij van God vervreemd waren.

Hoofdstuk 8.

1. De predikers van de genade van God spraken door de Heilige Geest over berouw.
2. Ook de Heer van iedereen sprak met een eed over berouw:
3. ‘Want zo waar ik leef,’ spreekt de Heer, ‘ik verlang niet naar de dood van de zondaar, maar naar zijn berouw.’¹¹
4. Daar voegt hij een genadig oordeel aan toe: ‘Toon berouw O huis van Israël over uw slechtheid. Zeg tegen de zonen van mijn volk: ‘Al zijn uw zonden opgestapeld vanaf de aarde tot aan de hemel en al zijn ze roder dan scharlaken en zwarter dan zak en as, wanneer u zich met heel uw hart tot mij bekeert en mij Vader noemt, dan zal ik naar u luisteren als naar een heilig volk.’¹²
5. Op gelijke wijze zegt Hij ergens anders: ‘Was uzelf en wees schoon. Verwijder de slechtheid van uw zielen uit mijn ogen. Stop met slecht te doen, leer om goed te doen, leer van het oordeel, verdedig degene die onrecht wordt aangedaan, kom op voor de wees en doe recht aan de weduwe. Laten wij dan samen tot bezinning komen,’ spreekt Hij. En: ‘al waren uw zonden als karmozijn, ik zal ze wit maken als wol. Als u niet gewillig bent en naar mij luistert zal het zwaard u verslinden,’ dit heeft de

⁷ Exodus 2:14

⁸ Numeri 16

⁹ Handelingen 14:19,20; II Korintiërs 11:23-29

¹⁰ Genesis 2:23

¹¹ Ezechiël 33:11

¹² Ezechiël 18:30-32

mond van de Heer gesproken.¹³

6. Zie dus dat Hij ernaar verlangt dat u allen deel hebt aan berouw, Hij heeft het door Zijn almachtige Wil bevestigd.

Hoofdstuk 9.

(G) Onderwerp u en volg de voorbeelden van Henoch en Noach

1. Laten wij ons daarom onderwerpen aan Zijn uitmuntende en overwinnende wil en om Zijn genade en liefdevolle goedheid smeken. Laten wij voor Hem neervallen en onze toevlucht zoeken tot Zijn barmhartigheden en de ijdele werken, tweespalt en jaloersheid die tot de dood leidt afleggen.
2. Laten onze ogen gericht zijn op hen die volmaakt in dienst hebben gestaan van Zijn overvloedige eer.
3. Laten we Henoch voor ogen stellen die, rechtvaardig bevonden door zijn gehoorzaamheid, veranderd is en niet dood gevonden is.
4. Noach is trouw gebleken door de wereld dienstbaar te wedergeboorte te prediken. Door hem redde de Meester de dieren die eensgezind de ark betraden.

Hoofdstuk 10.

(G) Volg het gehoorzame voorbeeld van Abraham

1. Abraham werd 'de vriend' genoemd omdat hij trouw bevonden werd aan gehoorzaamheid aan de woorden van God.
2. Door gehoorzaamheid verliet hij zijn land, familie en het huis van zijn vader. Zodat hij door het armzalige land, de zwakke familie en het onbeduidende huis te verlaten, de belofte van God zou kunnen beërven.
3. Want Hij zegt tegen hem: *'Trek weg uit uw land, van uw familie en van het huis van uw vader, naar het land dat ik u zal tonen. Dan zal ik u tot een groot volk maken, ik zal u zegenen en uw naam groot maken, dan zult u gezegend zijn. Iedereen die u zegent zal ik zegenen en iedereen die u vervloekt zal ik vervloeken en in u zullen alle stammen van de aarde gezegend zijn.'*¹⁴
4. En opnieuw toen hij gescheiden was van Lot, zei God tegen hem: *'Richt uw ogen omhoog en kijk vanaf de plaats waar u nu staat naar het noorden en het zuiden naar de kant waar de zon opkomt en naar de zee, al het land dat u ziet zal ik voor eeuwig aan u en uw nageslacht geven.'*
5. *Ik zal uw nageslacht als het stof van de aarde maken. Als een mens dit al zou kunnen tellen, dan zou ook uw zaad te tellen kunnen zijn.'*¹⁵
6. Verder zegt Hij; God leidde Abraham naar buiten en zei tegen hem: *'Kijk naar de hemel en tel de sterren, zie of u te weten kunt komen hoeveel het er zijn, zo talrijk zal uw nageslacht zijn.'* En Abraham geloofde God en dat werd hem als rechtvaardige daad toegerekend.¹⁶
7. Vanwege zijn vertrouwen en gastvrijheid werd in zijn ouderdom een zoon aan hem gegeven. Uit gehoorzaamheid offerde hij hem als een brandoffer voor God op een van de bergen die hem getoond was.¹⁷

Hoofdstuk 11.

(G) Twijfel niet zoals de vrouw van Lot

1. Vanwege zijn gastvrijheid en godvrezendheid werd Lot uit Sodom gered, terwijl al het land rondom hem geoordeeld werd door het vuur en de zwavel.¹⁸ Hiermee liet de Meester vooraf zien dat Hij hen die op Hem hopen niet in de steek laat, maar hen die zich (van Hem) afkeren overgeeft aan straf en kwellingen.
2. Want zijn vrouw, die samen met hem wegtrok, was niet eensgezind met hem. Daarom is zij gesteld tot een teken en werd zij een zoutpilaar tot op deze dag. Zo zal het voor iedereen duidelijk worden dat degenen die tweeslachtig zijn en twijfelen over de kracht van God, geoordeeld zullen worden tot een teken voor alle generaties.

Hoofdstuk 12.

(P) De rode draad die Hagar buiten hing verwees naar het bloed van Jezus

1. Vanwege haar geloof en gastvrijheid werd de hoer Rahab gered.
2. Want toen de spionnen naar Jericho gestuurd werden door Jezus, de zoon van Nun, wist de koning van het land dat zij gekomen waren om zijn land te bespioneren. Daarom stuurde hij mannen om hen op te pakken met de bedoeling hen ter dood te brengen.
3. Maar de gastvrije Rahab ontving hen en verborg hen onder vlasschoven op het dak.
4. Toen de gezanten van de koning dan bij haar kwamen en zeiden: 'Er zijn mannen bij u gekomen die ons land bespioneren. Breng ze hier zoals de koning het bevolen heeft.' Daarop antwoordde zij: 'De mannen die u zoekt zijn werkelijk bij mij geweest, maar ze zijn gelijk weer vertrokken en bevinden zich op weg.' En zij wees hen de verkeerde weg.
5. Toen zei ze tegen de mannen: 'Ik weet zeker dat de Heer uw God deze stad aan u overlevert, want angst en beven voor u is over de inwoners ervan gekomen. Als het dan zover is dat u haar in zult nemen, redt mij dan samen met het huis van mijn vader.'
6. En zij antwoordden haar: 'Zoals u het ons gezegd hebt zal het gebeuren. Als u dan ziet dat wij eraan komen, dan moet u heel uw huishouden onder uw dak verzamelen, zij zullen dan gered worden, want iedereen die buiten het huis gevonden wordt zal vergaan.'
7. Daarbij gaven zij haar het teken dat zij aan de buitenkant van haar huis een rode draad moest hangen,¹⁹ waarmee zij op voorhand toonde dat er door het bloed van de Heer redding zal zijn voor iedereen die gelooft in en hoopt op God.
8. Zo ziet u geliefden, niet alleen geloof maar ook profetie werd in deze vrouw gevonden.

Hoofdstuk 13.

(G) Schep niet op, wees genadig, zachtmoedig, bescheiden en heb ontzag voor Gods woord

1. Laten wij daarom nederig zijn broers en alle trots en opgeblazenheid afleggen, alle dwaasheid en

¹³ Jesaja 1:18-20

¹⁴ Genesis 12:1-3

¹⁵ Genesis 13:14-16

¹⁶ Genesis 15:5,6

¹⁷ Genesis 22

¹⁸ Genesis 19

¹⁹ Jozua 2:1-21

wraakgevoelens en laten wij doen wat opgeschreven is. Want de Heilige Geest spreekt: *'Laat de wijze niet opscheppen over zijn wijsheid, of de sterke over zijn kracht, of de rijke over zijn rijkdom, maar laat degene die op wil scheppen opscheppen over de Heer, door Hem nauwgezet te zoeken en door rechtvaardig te oordelen.'*²⁰ Bovenal in herinnering houdend de woorden die de Heer Jezus sprak toen hij verdraagzaamheid en geduld leerde.

2. Want Hij zei het volgende: *'Wees genadig zodat u ook genade ontvangt. Vergeef zodat u ook vergeven wordt. Zoals u doet zal u ook gedaan worden. Zoals u oordeelt zal u zelf geoordeeld worden. Zoals u vriendelijkheid toont, zo zal vriendelijk met u worden omgegaan. Met de maat waarmee u meet zal u ook gemeten worden.'*²¹
3. Laten wij ons voegen naar deze geboden en verordeningen, zodat wij wandelen in gehoorzaamheid aan Zijn heilige woorden, met een nederige instelling.
4. Want het heilige woord zegt: *'Op wie anders zal ik letten dan op degenen die zachtmoedig en bescheiden zijn en die eerbied en ontzag hebben voor mijn woorden?'*²²

Hoofdstuk 14.

(G) Wees vriendelijk, bewaar de onschuld, houd het recht hoog

1. Daarom is het juist en betamelijk broeders, dat wij gehoorzaam zijn aan God en niet diegenen volgen die vanuit hun arrogantie en ongezeglijkheid als leiders zijn opgestaan op grond van een verachtelijke wedijver.
2. Want wij berokkenen onszelf geen kleine schade, maar lopen juist groot gevaar, als wij ons al te snel over geven aan de grillen van hen die vanuit wedijver en tweespalt handelen, waardoor wij ons van het goede vervreemden.
3. Laten wij goed zijn voor elkaar, in overeenstemming met de barmhartigheid en goedheid van Hem Die ons gemaakt heeft, want er staat geschreven:
4. *'De vriendelijken van hart zullen het land bewonen en de onschuldigen zullen er verblijven. Maar zij die in overtreding zijn zullen er uitgeroeid worden.'*²³
5. Verder zegt hij:²⁴ *'Ik zag dat de goddelozen werden opgericht als de ceders van de Libanon. Ik liep erlangs en zie, zij was er niet meer, ik zocht naar haar plaats maar vond haar niet. Bewaar de onschuld en houd het recht hoog, want er is een overblijfsel voor de man van vrede.'*²⁵

Hoofdstuk 15.

(P) De Heer komt op tegen de bedriegers en voor de behoeftigen

1. Laten wij ons daarom vereenzelvigen met degenen die in vrede en godvrezend leven en niet met degenen die zich huichelachtig voordoen, alsof zij naar vrede verlangen.
2. Want ergens zegt Hij: *'Dit volk eert mij met de*

*lippen, maar hun hart is verre van mij.'*²⁶

3. Verder: *'Met hun mond zegenden zij, maar in hun hart vervloekten zij.'*²⁷
4. Ook zegt hij:²⁸ *'Met de mond hielden zij van Hem, maar met hun tong logen ze tegen Hem. Want hun hart was niet oprecht naar Hem toe, ook hielden zij zich niet aan Zijn verbond.'*²⁹
5. *'Laat daarom de bedrieglijke lippen die slecht over de rechtvaardigen spreken het zwijgen opgelegd worden.'*³⁰ En ook: *'Moge de Heer alle bedrieglijke lippen volledig vernietigen, de tong die opschept en zij die zeggen: 'Laten wij onze tong verheerlijken, want het zijn toch onze lippen, wie is Heer over ons?''*³¹
6. *'Vanwege de ellende van de behoeftige en het zuchten van de arme zal ik nu opstaan,'* spreekt de Heer. *'Ik breng hem in veiligheid en zal vertrouwelijk met hem omgaan.'*³²

Hoofdstuk 16.

(P) De nederige komst van de Messias

1. Want Christus behoort bij degenen die nederig zijn, niet bij degenen die zichzelf verheven boven de kudde opstellen.
2. Onze Heer Jezus Christus, Die de Scepter is van de Almachtige God, kwam niet in de pracht en praal van arrogantie en opschepperij, terwijl Hij het had gekund, maar in nederigheid, in overeenstemming met wat de Heilige Geest over Hem gezegd had:
3. *'Want wie,'* spreekt de Heer, *heeft ons verslag geloofd? Aan wie is de Arm van de Heer geopenbaard?'* In Zijn aanwezigheid hebben wij verklaard: *'Hij was als een kind, als een wortel in dorstige grond. Hij had geen prachtige vorm of uitstraling. Toch hebben wij Hem gezien, al had Hij geen bijzondere vorm of uitstraling anders dan die van de menskinderen. Hij was een mens, geslagen en in lijden, wetende hoe het is om zwak te zijn, want Zijn gezicht was afgekeerd.*
4. Onze zonden draagt Hij en voor ons lijdt Hij pijn. Wij zagen Hem zwoegen, geslagen worden en verdrukt.
5. Voor onze zonden werd Hij verwond en Hij werd gepijnigd voor onze ongerechtigheden. De straf voor onze vrede was op Hem, en door Zijn striemen zijn wij genezen.
6. Wij waren allemaal als schapen afgedwaald, ieder mens dwaalde af op zijn eigen manier.
7. De Heer droeg Hem over voor onze zonden. Tijdens Zijn lijden deed Hij Zijn mond niet open. Zoals een schaap naar de slacht wordt gebracht en zoals een lam dat zwijgt bij zijn scheerder, zo deed Hij Zijn mond niet open. Tijdens Zijn vernedering werd het oordeel over Hem weggenomen.
8. Wie zal van Zijn generatie vertellen? Want Zijn leven is van de aarde weggenomen.
9. *'Voor de ongerechtigheden van mijn volk is Hij ter dood gebracht.*
10. *Ik zal de boosdoeners voor Zijn begrafenis geven en Zijn dood is bij de rijken. Want Hij heeft niets fout gedaan, ook is er geen bedrog in Zijn mond gevonden.'* De Heer verlangde ernaar om Hem van

²⁰ Jeremia 9:23,24

²¹ Lukas 6:36-38

²² Jesaja 66:2

²³ Spreuken 2:21,22

²⁴ David

²⁵ Psalm 37:35-37 (Septuagint); Jesaja 2:12-18

²⁶ Jesaja 29:13; Mattheüs 15:8; Marcus 7:6

²⁷ Psalm 55:20

²⁸ David

²⁹ Psalm 78:34-37

³⁰ Psalm 120:1,2

³¹ Psalm 12:3,4 (Septuagint)

³² Psalm 12:5 (Septuagint)

Zijn striemen te genezen.

11. 'Als u een offer voor de zonde brengt, dan zult u een lang levend nageslacht zien.'
12. De Heer verlangde ernaar om Hem van de inspanning van Zijn ziel te verlossen, om Hem het licht te doen zien en Hem met begrip te vormen, om een Rechtvaardige te rechtvaardigen als een grote dienst aan velen. 'Hij zal hun zonden dragen.'
13. *Daarom zal Hij velen erfgenaam maken en de buit van de sterken verdelen. Omdat Zijn ziel aan de dood werd overgeleverd en Hij onder de misdadigers werd gerekend.*
14. *Van velen heeft Hij de zonden gedragen en voor hun zonden werd Hij overgeleverd.*³³
15. Opnieuw zegt Hij ook: 'Ik ben een worm en geen man, door mensen verweten en door het volk afgewezen.'
16. *Iedereen die mij zag bespote mij, zij schudden met hun hoofd en met hun lippen spraken zij: 'Hij hoopte op de Heer, laat Die hem bevrijden, of laat Hij Hem redden, omdat Hij zo naar Hem verlangt.'*³⁴
17. Zo ziet u geliefden, wat het voorbeeld dat aan ons is overgeleverd is. Want als de Heer zichzelf al zo vernederd heeft, wat zullen wij dan doen die door Hemzelf onder het juk van Zijn genade zijn geplaatst?

Hoofdstuk 17.

(G) Volg het voorbeeld van de nederigheid van de Elia, Elisa, Ezechiël, Abraham, Job, Mozes en David

1. Laten wij ook degenen nadoen die in geiten- en schapehuiden rondgereisd hebben, de komst van de Christus predikende. Hiermee bedoelen wij Elia, Elisa en Ezechiël, de profeten en met hen ook de anderen over wie een goed getuigenis is afgelegd.
2. Abraham ontving een buitengewoon goed rapport en werd de vriend van God genoemd. Terwijl hij standvastig zijn oog gericht hield op de heerlijkheid van God zei hij: 'Ik ben niets dan stof en as.'³⁵
3. Daarbij is er over Job geschreven: 'Job was rechtvaardig en niets te verwijten, iemand die oprecht was, God eerde en zich verre hield van alle kwaad.'³⁶
4. Toch beschuldigd hij zichzelf door te zeggen: 'Niemand is vrij van besmetting, nee ook al duurde iemands leven niet langer dan één dag.'³⁷
5. Mozes werd trouw genoemd over (het beheer van) heel zijn huis.³⁸ Door zijn bediening oordeelde God Egypte met de plagen en kwellingen die over hen kwamen. Ook hij, hoewel hij zeer gewaardeerd werd, sprak geen opgeblazen woorden maar sprak, toen een profeet tot hem sprak vanuit de struik: 'Wie ben ik dat U mij zou sturen?'³⁹
6. 'Nee, ik vind gesprekken moeilijk en ben een slecht spreker.'⁴⁰ Verder zegt hij nog: 'Ik ben als rook uit de pot.'⁴¹

Hoofdstuk 18.

1. Wat zullen wij dan zeggen over David, die een goede beoordeling ontving? God zei van hem: 'Ik

*heb een man naar mijn hart gevonden, David de zoon van Jesse, met mijn eeuwige genade heb ik hem gezalfd.*⁴²

2. Toch zei ook hij tegen God: 'Wees genadig voor mij O God, omdat U ook groot van genade en vol van barmhartigheden bent, vaag mijn ongerechtigheden weg.'
3. Was mij schoon van mijn ongerechtigheden, reinig mij van mijn zonde. Want ik beleid mijn ongerechtigheid en mijn zonde staat mij steeds voor ogen. Alleen tegen U heb ik gezondigd en in Uw ogen heb ik slecht gehandeld. Dat Uw woorden waarheid worden en Uw oordeel bindend.'
4. Want ik ben inderdaad in onrecht verwekt en in zonde heeft mijn moeder mij gebaard.'
5. U zult mij met hysop besprenkelen, dan zal ik gereinigd worden. U zult mij wassen, dan zal ik witter dan sneeuw zijn.'
6. Blijdschap en vreugde zult U mij laten horen, de botten die vernederd zijn zullen zich verheugen.'
7. Wend Uw gezicht af van mijn zonden en vaag al mijn onrechtvaardigheden weg.'
8. Schep in mij een zuiver hart O God, en vernieuw een goede geest in mijn binnenste. Doe mij niet weg uit Uw tegenwoordigheid en neem Uw Heilige Geest niet van mij af.'
9. Geef mij opnieuw de vreugde van Uw redding, en sterk mij met door Uw leidende Geest.'
10. Zondaren zal ik Uw weg leren en goddeloze mensen zullen zich tot U bekeren.'
11. Verlos mij van bloedschuld O God, God van mijn redding. Mijn tong zal zich over Uw rechtvaardigheden verheugen.'
12. Heer, U zult mijn mond openen en mijn lippen zullen Uw lof verkondigen.'
13. Want als U behagen zou scheppen in offerandes, dan zou ik ze gegeven hebben. In hele brandoffers heeft U geen behagen.'
14. Een offer voor God is een geest vol berouw, een berouwvol en nederig hart zal niet door God worden afgewezen.'⁴³

Hoofdstuk 19.

(G) Onderwerp u aan uw geduldige God

1. Daarom heeft de nederigheid en onderworpenheid van zo veel grote mannen, waardoor zij een goede beoordeling ontvangen hebben, niet alleen ons, maar ook de generaties voor ons goed gedaan. Hen die Zijn profetieën over vrees en waarheid ontvangen hebben.'
2. Nu wij zoveel grote en indrukwekkende voorbeelden voor ons gesteld zien, laten wij ons dan haasten om naar het doel van de vrede die ons vanaf het begin al ten deel gevallen is terug te keren. Laten wij standvastig zien op de Vader en Schepper van de hele wereld en ons hechten aan Zijn geweldige en uitmuntende gaven en de weldaden van Zijn vrede.'
3. Laten wij Hem steeds in gedachten houden en laten wij met de ogen van onze ziel naar Zijn geduldige wil uitzien. Laten wij er acht op slaan hoe onwraakzuchtig Hij naar heel Zijn Schepping is.

³³ Jesaja 53:1-12 (Septuagint)

³⁴ Psalm 22:6-8; Mattheüs 27:40,41; Lukas 22:35

³⁵ Genesis 18:27b

³⁶ Job 1:8

³⁷ Job 14:1

³⁸ Numeri 12:7; Hebreëen 3:5,6

³⁹ Exodus 3:11

⁴⁰ Exodus 4:10

⁴¹ Psalm 102:3

⁴² I Samuël 13:14; Psalm 89:20,21; Handelingen 13:22

⁴³ Psalm 51:1-17

Hoofdstuk 20.

(H) De hele schepping onderwerpt zich aan haar Schepper

1. De hemelen die op Zijn aangeven in gang gezet zijn onderwerpen zich in vrede.
2. Zonder elkaar te hinderen volgen dag en nacht het pad dat hen door Hem is toegewezen.
3. Samen met de dansende sterren volgen de zon en de maan in harmonie hun baan binnen de aan hen toegewezen grenzen en zonder dat zij afdwalen.
4. De aarde draagt alleen in het juiste seizoen vrucht om Zijn wil te volbrengen. Zij brengt voedsel voort dat zowel mens als dier, als alles wat leeft, overvloedig voorziet, in niets afwijkende van wat Hij opgedragen heeft.
5. Ook de ondoordringelijke diepten van de afgrond en de geheime opdrachten van de lage delen van de aarde worden bij elkaar gehouden door wat Hij gebiedt.
6. De weidse en onmetelijke zee, door Zijn vakmanschap in haar bassins gebracht, overschrijdt de grenzen niet die aan haar zijn toegewezen. Zoals het door Hem geboden is, zo wordt het gedaan.
7. Want Hij sprak: *'Tot hier zult u komen en de golven zullen binnen (uw grenzen) breken.'*⁴⁴
8. De oceaan die voor een mens niet overstekbaar is en de werelden aan de andere kant, zijn aan dezelfde verordeningen die door de Meester gesteld zijn onderhevig.
9. De seizoenen, van lente naar zomer tot herfst en winter, volgen elkaar vredig op.
10. De winden doen hun plicht op de daarvoor bestemde tijd, zonder tegensputteren (waaiend) vanuit de verschillende richtingen. De altijd stromende bronnen, gemaakt voor vreugde en gezondheid, bieden feilloos hun borsten aan om het leven van de mens te ondersteunen. Zelfs de kleinste organismen verzamelen zich in vrede en harmonie.
11. Al deze zaken heeft de Grote Schepper en Meester van het Universum geboden om in harmonie en vrede te bestaan. Het goede praktiserende aan alles en allen en in het bijzonder aan ons die onze toevlucht in Zijn gunstbewijzen gezocht hebben, door onze Heer Jezus Christus,
12. aan Wie de heerlijkheid en majesteit voor eeuwig en altijd toebehoort. Amen.

Hoofdstuk 21.

(G) Besef hoe dichtbij God is, Hij weet ziet alles

1. Let erop broeders, dat Zijn vele gunstbewijzen niet omslaan in oordelen over ons allen wanneer wij niet waardig met Hem wandelen en eensgezind de dingen die goed en welgevallig in Zijn ogen zijn doen.
2. Want ergens zegt Hij:⁴⁵ 'De geest (שִׁמָּה n@shamah) van de Heer is als een lamp die de geheime plaatsen van het innerlijk doorzoekt.'⁴⁶
3. Laten wij beseffen hoe dichtbij Hij is en dat niets van wat wij denken of van de overwegingen die wij hebben aan Zijn aandacht ontsnapt.
4. Daarom is het juist dat wij Zijn wil niet veronachtzamen.

(G) Wat mannen, vrouwen en kinderen moeten doen

5. Laten we liever opkomen tegen dwaze en gevoelloze mensen die zichzelf verhogen en met hun arrogante woorden opscheppen, in plaats van tegen God.
6. Laten wij de Heer Jezus Christus vrezen, Die Zijn bloed voor ons gegeven heeft. Laten we eer betonen aan onze leiders en onze ouderlingen respecteren. Laten wij onze jonge mensen instrueren in het beoefenen van het diepe ontzag voor God. Laten we ook onze vrouwen naar het goede leiden.
7. Laten zij hun lieflijke gewoonten en zuiverheid tonen. Laten zij hun oprechte en vriendelijke zachtmoedigheid tonen. Laten zij de beheersing van hun tong tonen door te zwijgen. Laat hen hun liefde tonen zonder aanzien des persoons en zonder partij te kiezen voor of tegen degenen die God vrezen en zich heiligen.
8. Laat onze kinderen deel hebben aan de opvoeding in Christus. Laat hen leren hoe bescheiden gedachten de voorkeur hebben bij God. Dat het goed en gaaf is om diep ontzag voor Hem te hebben en dat Hij iedereen die hierin met zuivere bedoelingen en heilig wandelt redt.
9. Want Hij doorzoekt onze intenties en verlangens, Wiens adem in ons woont, en als Hij het wil neemt Hij haar weer af.

Hoofdstuk 22.

(P) De Heer beschermt wie op Hem hopen

1. Al deze zaken worden door het geloof in Christus bevestigd. Want Hijzelf⁴⁷ roept ons door de Heilige Geest:
'Kom kinderen, luister naar mij, ik zal u de vrees voor de Heer leren.'
2. *Welke mens verlangt naar het leven en wil graag goede dagen meemaken?*
 3. *Laat uw tong dan wijken van het kwaad en laat uw lippen zonder bedrog zijn.*
 4. *Wijk van het kwade en doe het goede.*
 5. *Zoek vrede en jaag die na.*
 6. *De ogen van de Heer zijn op de rechtvaardigen en Zijn oren luisteren naar hun gebeden. Maar de Heer keert Zijn gezicht tegen hen die kwaad doen, de herinnering aan hen wordt van de aardbodem weggevaagd.*
 7. *De rechtvaardige riep en de Heer luisterde naar hem, Hij bevrijdde hem uit al zijn benauwdheden. Vele zijn de benauwdheden van de rechtvaardige, de Heer zal hem er allemaal uit bevrijden.*
 8. *De rampen van de zondaars zijn overvloedig, maar genade zal iedereen die op de Heer hoopt begeleiden.'*⁴⁸

Hoofdstuk 23.

(GP) Twijfel niet, vrucht dragen, de Heer zal plotseling naar Zijn tempel komen

1. De Vader Die genadig is over alle zaken en klaar staat om goed te doen, is bewogen met hen die Hem vrezen. Vriendelijk en liefdevol schenkt Hij Zijn gunst aan hen die, in eenvoud van geest, dicht tegen Hem aankruipen.
2. Laten we daarom niet tweeslachtig zijn of onze ziel

⁴⁴ Jeremia 5:22

⁴⁵ Via Salomo

⁴⁶ Spreuken 20:27

⁴⁷ Via David

⁴⁸ Naar Psalm 34:12-22 (Septuagint)

verheffen vanwege Zijn uitstekende en prachtige gaven.

3. Laat het Schriftwoord ver van ons blijven dat zegt: 'Ellendig zijn de tweeslachtigen, die in hun ziel twijfelen en zeggen. Deze zaken hebben wij ook in de dagen van onze vaders gehoord en nu zijn wij oud geworden maar niets ervan is ons overkomen.'⁴⁹
4. Dwazen, vergelijk uzelf met een boom, neem een wijnrank. Eerst laat zij haar bladeren vallen, hierna bot zij uit, dan volgt het blad, daarna de bloemen en daarna weer een zure bes, uiteindelijk volgt een volrijpe druif.⁵⁰ Zie hoe in korte tijd het fruit tot volwassenheid rijpt.
5. Zo zeker als wat zal Zijn wil plotseling vervuld worden. Ook de schrift zegt: 'Hij zal snel komen en niet aarzelen, plotseling zal de Heer naar Zijn tempel komen, de Heilige naar wie u uitziet.'⁵¹

Hoofdstuk 24.

(G) Opstanding van Jezus, het graan dat opkomt

1. Laten wij begrijpen, geliefden, hoe de Meester voortdurend de opstanding die hierna zal zijn aan ons toont. Als eerste vrucht hiervan heeft Hij de Heer Jezus Christus gemaakt, toen Hij Hem deed opstaan uit de doden.
2. Laten wij, geliefden, de opstanding in overweging nemen die te allen tijde plaatsvindt.
3. Dag en nacht laten ons de opstanding zien. De nacht brengt de slaap en de dag het opstaan. De dag wordt beëindigd en de nacht komt op.
4. Laten wij op de vrucht letten, hoe en op welke manier het graan gezaaid wordt.
5. De zaaier gaat uit en zaait het zaad in de aarde. De zaaies die droog en naakt in de aarde vallen vergaan. Met dat ze vergaan richt de machtige kracht van de voorzienigheid van de Heer ze weer op. En vanuit één (zaad) ontwikkelen zich vele (zaden) die vrucht dragen.

Hoofdstuk 25.

(HG) Het wonder van de Feniks

1. Laten we even stilstaan bij het wonderlijke teken dat plaatsvindt in de gebieden van het oosten, ergens in Arabië.
2. Daar leeft een vogel die de Feniks genoemd wordt. Deze is enig in zijn soort en leeft vijfhonderd jaar. Als hij bijna aan zijn levensende komt, dan maakt hij voor zichzelf een nest van wierook en mirre en andere parfums. Als de tijd is vervuld gaat hij daarin liggen en sterft.
3. Als het vlees rot, wordt een bepaalde worm voortgebracht die gevoed wordt door het vocht van het dode beest en die vleugels ontwikkelt. Als deze voldoende kracht ontwikkeld heeft, neemt ze het nest waar de botten van de ouder inzitten op en draagt ze deze in een vlucht vanuit Arabië naar de stad Heliopolis (Zonnestad) in Egypte.
4. Voor de ogen van iedereen vliegt het overdag naar het altaar van de zon en legt het (het nest) daarop neer. Na dit gedaan te hebben aanvaardt het de terugweg.
5. Dan bekijken de priesters het boek waarin de tijden

zijn opgetekend en merken op dat ze precies gekomen is op het moment dat vijfhonderd jaar voorbijgegaan zijn.

Hoofdstuk 26.

(P) De Schepper wekt hen die Hem heilig dienen op uit de dood

1. Lijkt het ons dan te groot en wonderlijk als de Schepper van alles wat bestaat een opstanding van hen die Hem met de zekerheid van het goede geloof heilig gediend hebben realiseert? Terwijl Hij ons zelfs door middel van een vogel de grootheid van Zijn belofte laat zien?
2. Want ergens zegt Hij: 'U zult mij opwekken en ik zal U prijzen.'⁵² En: 'Ik legde mij te ruste en sliep. Toen werd ik wakker gemaakt, want U bent bij mij.'⁵³
3. En ook Job zegt: 'Mijn vlees dat dit alles te verduren heeft gekregen zult U opwekken.'⁵⁴

Hoofdstuk 27.

(HP) God doet alles zoals Hij het wil, door Zijn Woord

1. Laten wij met deze hoop ons hechten aan Hem Die trouw aan Zijn beloften en rechtvaardig in Zijn oordelen is.
2. Hij Die gebiedt niet te liegen, zal toch zeker zelf niet liegen. Want niets is onmogelijk voor God, behalve dat Hij zou liegen.
3. Laten wij opnieuw het vuur van ons geloof in Hem van binnen aansteken en laten wij begrijpen dat alles binnen Zijn bereik ligt.
4. Door Zijn machtige Woord heeft Hij alles tot stand gebracht en door één Woord is Hij in staat om alles te vernietigen.
5. Wie zal tegen Hem zeggen, wat heeft U gedaan?⁵⁵ En wat kan de kracht van Zijn macht weerstaan? Hij doet alles wanneer Hij het wil en op de manier zoals Hij het wil en niets van wat Hij verordeneerd heeft zal vergaan.
6. Alles ziet Hij en niets kan Zijn raad ontlopen.
7. Zie dus dat: 'De hemelen de heerlijkheid van God verkondigen en het uitspansel het werk van Zijn handen. De dag zegt het voort aan de volgende dag en de nacht draagt haar kennis over aan de volgende nacht. In geen tong of taal wordt hun stem niet gehoord.'⁵⁶

Hoofdstuk 28.

(P) Niemand kan voor God wegvlugten, Hij is overal

1. Omdat alles dus wordt gezien en gehoord, laten wij Hem vrezen en afstand doen van de slechte daden die voortkomen uit slechte verlangens. Dan worden wij door Zijn genade beschermd voor het oordeel dat eraan komt.
2. Waarheen kan iemand van ons wegvlugten om Hem uit handen te blijven? Welke wereld zal zo iemand ontvangen die Hem verlaten heeft?
3. Want de schrift zegt op een zekere plaats: 'Waar zal ik heengaan en waar zal ik mij verbergen voor Uw aangezicht? Als ik naar de hemel opstijg bent U daar. Als ik afdaal in de diepste delen van de aarde, kom ik Uw Rechterhand tegen. Als ik mij ter ruste leg in de diepten, Uw Geest is daar.'⁵⁷

⁴⁹ II Petrus 3:4

⁵⁰ Naar Johannes 15:1-8

⁵¹ Maleachi 3:1

⁵² Psalm 85:6

⁵³ Psalm 3:5

⁵⁴ Job 19:25-27

⁵⁵ Jesaja 45:9

⁵⁶ Psalm 19:1-4

⁵⁷ Psalm 139:7-11

4. Waarheen dan zal iemand moeten gaan, of waarheen vluchten van Hem Die het Universum omvat.

Hoofdstuk 29.

(P) God kiest zelf een heilig volk uit

1. Laten wij Hem daarom benaderen met een heilige ziel. Laten wij onze handen zuiver en onbesmet naar Hem toe opheffen.⁵⁸ Met liefde voor onze zachtmoedige en betrokken Vader Die ons als een uitgekozen deel voor zichzelf gemaakt heeft.
2. Want zo staat geschreven: 'Toen de Allerhoogste de naties verdeelde en de zonen van Adam verspreidde, heeft Hij de grenzen van de naties vastgesteld op grond van het getal van Gods engelen. Het volk van Jakob werd het deel van de Heer en Israël werd de omvang van Zijn erfenis.'⁵⁹
3. Ergens anders zegt Hij: 'Zie, de Heer kiest voor zichzelf een volk uit tussen de andere volken, zoals een mens de eerste vruchten van de perskuip uitkiest. Het heilige der heiligen zal uit die natie voortkomen.'⁶⁰

Hoofdstuk 30.

(G) Wees nederig, verdraagzaam en vriendelijk en spreek bedachtzaam

1. Nu wij zien dat wij het deel zijn van de Ene Heilige, laten wij dan de dingen doen die betrekking hebben op heiligheid, en het kwaadspreken, afschuwelijke en onzuivere omhelzingen, dronkenschap, wanorde, afschuwelijke lusten, afzichtelijk overspel en verwerpelijke trots vermijden.
2. 'Want God,' zegt hij,⁶¹ 'wijst de hoogmoedigen af, maar voor de nederigen is Hij genadig.'⁶²
3. Laten wij ons daarom hechten aan degenen aan wie door God genade is verleend. Laten we ons eensgezind bekleden met nederigheid en zelfbeheersing, ons verre houden van achterklap en kwaadsprekerij, gerechtvaardigd wordend door werken en niet door woorden.
4. Want Hij zegt: 'Hij die veel spreekt zal ook veel te horen krijgen, denkt hij die welsprekend is dat hij ook rechtvaardig is?'
5. Denkt hij die uit een vrouw geboren is en maar een korte tijd leeft dat hij gezegend is? Wees langzaam om te spreken.'⁶³
6. Laten wij God prijzen en niet onszelf, want God haat hen die zichzelf prijzen.
7. Laat het getuigenis over wat wij goed doen aan anderen over, zoals het ook ging bij onze rechtvaardige voorouders.
8. Onverschrokkenheid, arrogantie en stoerdoenerij is voor degenen die God vervloekt, maar verdraagzaamheid, nederigheid en vriendelijkheid behoort bij degenen die door God gezegend zijn.

Hoofdstuk 31.

(G) Abraham, Isaak en Jakob, voorbeelden van nederigheid

1. Laten wij ons daarom hechten aan Zijn zegening en overwegen wat de wegen daar naartoe zijn. Laten wij hetgeen vanaf het begin hierover opgeschreven is bestuderen.

2. Waarom werd onze vader Abraham gezegend? Was het niet omdat hij rechtvaardigheid en waarheid bewerkte door geloof?
3. Isaak had een volmaakt vertrouwen, wist wat in de toekomst komen zou en liet zich vrijwillig offeren.
4. Jakob verliet vanwege zijn broer nederig zijn eigen land, vertrok naar Laban en diende hem. Daar werden de twaalf stammen van Israël aan hem gegeven.

Hoofdstuk 32.

(P) Door geloof zijn wij allemaal gerechtvaardigd

1. Als iemand hen oprecht één voor één wil overdenken, dan zal hij de grootsheid van de gaven die door Hem gegeven zijn begrijpen.
2. Want uit Jakob komen alle priesters en Levieten voort die de dienst doen bij het altaar van God. Uit hem komt, naar het vlees, de Heer Jezus voort. Uit hem spruiten de koningen, heersers en regenten van de stam Juda. Ja, en ook de overige stammen genieten niet weinig eer, omdat God beloofd heeft: '*Uw zaad zal zijn als de sterren aan de hemel.*'⁶⁴
3. Zij zijn dus allemaal verhoogd, niet vanwege zichzelf of hun eigen werken of de rechtvaardige daden die zij gepleegd hebben, maar omdat Hij dat wil.
4. En dus ook wij, die door Zijn wil in Christus Jezus geroepen zijn, zijn niet door onszelf gerechtvaardigd of door onze eigen wijsheid of begrip of heiligheid of werken die wij met een zuiver hart gedaan hebben, maar door geloof, waardoor alle mensen die er vanaf het begin geweest zijn door de Almachtige God gerechtvaardigd zijn, aan Wie de glorie toekomt voor eeuwig en altijd. Amen.

Hoofdstuk 33.

(G) Doe vooral wel rechtvaardige werken, want de Heer zelf is ons voorbeeld

1. Wat moeten wij dan doen broeders? Moeten wij stoppen met goed doen en afstand doen van liefdevolle werken? Moge de Meester voorkomen dat ons dit ooit overkomt! Maar laten wij met volle inzet en ijver ons haasten om elk goed werk te volbrengen.
2. Want de Schepper en Meester van het Universum verheugt zichzelf in Zijn werken.
3. Want door Zijn oneindig grote macht heeft Hij de hemelen gevestigd. En door Zijn onnaspeurbare wijsheid heeft Hij er orde in aangebracht. De aarde heeft Hij van het water dat haar omringde gescheiden. Hij heeft haar stevig op het fundament van Zijn eigen wil gevestigd. De levende wezens die erop wandelen gebiedt Hij om te bestaan in overeenstemming met wat Hij verordineerd heeft. Eerst heeft Hij de zee met de levende wezens erin gemaakt en door Zijn eigen kracht heeft Hij hen (hierin) opgeborgen.
4. Boven alles, heeft Hij de mens als het meest uitmuntende en overweldigend grote werk van Zijn intelligentie gemaakt. Met Zijn heilige en volmaakte handen heeft Hij de mens gevormd als een afbeelding van Zijn eigen originele beeld.
5. Want dit zegt God: '*Laten wij mensen maken naar*

⁵⁸ I Timotheüs 2:8

⁵⁹ Deuteronomium 32:8,9

⁶⁰ Naar II Samuël 7:23-29

⁶¹ Via Salomo

⁶² Spreuken 3:34; Jakobus 4:6; I Petrus 5:5.

⁶³ Job 15:13,14; Prediker 5:1; Jakobus 1:19

⁶⁴ Genesis 15:5; 22:17

Ons eigen beeld en die op Ons lijken.’ En God maakte de mens, man en vrouw maakte Hij hen.⁶⁵

6. Na al deze dingen voltooid te hebben, prees Hij hen en zegende Hij hen en sprak. *‘Wees vruchtbaar en word talrijk.’⁶⁶*
7. Zo zien we dat al de rechtvaardigen met goede werken getooid waren. Ja, de Heer zelf verheugde zich toen Hij zich met Zijn werken getooid had.
8. Nu wij dit patroon herkennen, laten wij ons dan zonder aarzelen aan Zijn wil overgeven en laten wij met geheel onze kracht de rechtvaardige werken doen.

Hoofdstuk 34.

(G) Wees geen luie werknemer

1. Een goede werknemer ontvangt zijn brood zelfverzekerd, maar de luie en onverschillige durft zijn werkgever niet in de ogen te kijken.
2. Daarom moeten wij met grote ijver goed doen, want alles is van Hem.
3. Hij waarschuwde ons door te zeggen: ‘Zie de Heer komt, Zijn beloning houdt Hij voor ogen, om ieder mens naar zijn werk te oordelen.’⁶⁷
4. Hij spoort ons daarom aan om met ons hele hart in Hem te geloven en ons niet lui of onverschillig in elk goed werk op te stellen.
5. Laat onze lof en ons zelfvertrouwen op Hem berusten, laten wij ons aan Zijn wil onderwerpen. Laten wij acht geven op de heilige engelen, hoe zij altijd klaarstaan om Zijn wil te volbrengen.
6. Want de schrift zegt: ‘Tienduizend maal tienduizenden stonden naast Hem en duizenden maal duizenden dienden Hem. En zij riepen luid: ‘Heilig, heilig, heilig is de Heer van Sebaoth! Heel de schepping is vol van Zijn majesteit.’⁶⁸
7. Laten wij daarom in harmonie en met goede intenties samenkomen, als uit één mond oprecht tot Hem roepend, opdat wij deel zullen hebben aan Zijn grote en heerlijke beloften.
8. Want Hij zegt: ‘Geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord en het is in geen enkel mensenhart opgekomen welke grote dingen ik heb klaargemaakt voor degenen die Hem geduldig verwachten.’⁶⁹

Hoofdstuk 35.

(G) Blijf geduldig strijden en volhouden, de beloning is groot!

1. Hoe zegenrijk en geweldig zijn de gaven van God geliefden!
2. Onsterfelijk leven, de blijdschap van rechtvaardigheid, de overtuiging van de waarheid en heilige zelfbeheersing. Al deze zaken maken deel uit van wat wij weten en begrijpen.
3. Wat zijn dan de zaken die voor hen die in geduld volharden klaargemaakt zijn? De Schepper en Vader van de werelden, de Allerheiligste zelf, Hij weet hoeveel en hoe prachtig ze zijn.
4. Laten wij daarom oprecht strijden, zodat wij onder degenen die Hem geduldig verwachten gevonden worden, dan zullen wij deelkrijgen aan de gaven die Hij beloofd heeft.
5. Maar hoe zal dit gebeuren geliefden? Als onze

gedachten gericht blijven op geloof in God, als we de zaken onderzoeken die welgevallig zijn en Hem behagen. Als we de dingen doen die in overeenstemming zijn met Zijn onberispelijke wil. Als wij de weg van de waarheid volgen en alle onrechtvaardigheid en slechtheid afleggen. Zoals hebzucht, ruzie, boosheid en bedrog, smoezen en kwaadspreken, haat naar God toe, trotsheid en arrogantie, ijdelheid en ongastvrijheid.

6. God haat hen die deze dingen doen en niet alleen zij die ze doen, maar ook hen die het leuk vinden dat anderen zich zo gedragen.

(P)Het lot van de zondaar

7. Want de Schrift zegt: ‘Tegen de zondaar zegt God: *‘Waarom heeft u het over mijn verordeningen en spreekt u over mijn verbond?’*
8. *U haat het toch om onderwezen te worden en hebt mijn woorden toch in de wind geslagen? Wanneer u een dief zag bent u met hem meegegaan. U heeft samen met de overspelers deelgenomen. Uw mond loopt over van kwaadsprekerij en uw tong heeft bedrog voortgebracht. Tegenover uw broer bent u opgestaan en heeft u gesproken. Voor de zoon van uw moeder heeft u een struikelblok neergelegd.*
9. *Dit heeft u gedaan en ik heb gezwegen. Dacht u, onrechtvaardig mens, dat ik zou zijn als u?*
10. *Ik zal u veroordelen en u confronteren met uzelf.*
11. *Begrijp deze dingen goed, u die God vergeet, zodat Hij u niet plotseling grijpt zoals een leeuw dat doet, dan is er niemand die u kan redden.*
12. *Het offer van lofprijzing zal mij verheerlijken, daar ligt de weg die leidt naar Gods redding.’⁷⁰*

Hoofdstuk 36.

(G) Zie standvastig op Jezus Die voor ons pleit

1. Geliefden, dit is de weg waarlangs we de redding gevonden hebben, Jezus Christus, de Hogepriester van onze offers, Die voor ons opkomt en in onze zwakheden helpt.
2. Laten wij door Hem standvastig opzien naar de hoge hemelen. Door Hem zien wij Zijn volmaakte en prachtige gezicht als in een spiegel. Door Hem zijn de ogen van ons hart geopend. Door Hem worden onze dwaze en verduisterde gedachten in Zijn stralende licht verlicht. Door Hem wil de Meester dat wij van de onsterfelijke kennis zouden proeven. Degene Die de afstraling van Zijn majesteit is, zoveel meer dan de engelen, zoals Hij ook een uitnemender Naam geërfd heeft.⁷¹
3. Want er staat geschreven: ‘Die Zijn engelen geestelijk maakt, Zijn dienaren een vlamvend vuur.’⁷²
4. Maar van Zijn Zoon zegt de Meester: *‘U bent mijn Zoon, ik heb U vandaag verwekt. Vraag het mij en ik zal U de samenlevingen als erfdeel geven en de einden van de aarde als Uw eigendom.’⁷³*
5. Opnieuw zegt Hij tegen Hem: *‘Zet U aan mijn rechterhand, totdat ik mijn vijanden gemaakt heb tot een voetbank voor Uw voeten.’⁷⁴*
6. Wie zijn dan deze vijanden? Zij die slecht zijn en Zijn wil afwijzen.

⁶⁵ Genesis 1:26,27

⁶⁶ Genesis 1:28

⁶⁷ Jesaja 40:10; 62:11

⁶⁸ Openbaringen 5:11,12

⁶⁹ Jesaja 64:4; I Korintiërs 2:9

⁷⁰ Psalm 50:16-23

⁷¹ Hebreeën 1:3,4

⁷² Psalm 104:4; Hebreeën 1:7

⁷³ Psalm 2:7,8; Handelingen 13:33; Hebreeën 1:5; 5:5

⁷⁴ Psalm 110:1

Hoofdstuk 37.

(G) Gehoorzaam zoals soldaten of ons lichaam

1. Mannen en broeders, laat ons daarom in overeenstemming met Zijn onberispelijke geboden als soldaten handelen.
2. Laten wij letten op degenen die voor onze heersers strijden, hoe ordelijk, gehoorzaam en onderworpen zij uitvoeren wat aan hen wordt opgedragen.
3. Zij zijn niet allemaal leiders, of over duizend man aangesteld, of over honderd, of over vijftig en ga zo maar door. Maar iedere man voert de orders uit die bij zijn rang behoren en die door de koning en zijn regering gegeven zijn.
4. De grote kan niet bestaan zonder de kleine en ook de kleine kan niet bestaan zonder de grote. Er is een zekere verhouding tussen alles wat bestaat en daardoor ontstaat een gemeenschappelijk voordeel.
5. Laten wij ons lichaam als voorbeeld nemen. Het hoofd is niets zonder de voeten. Zo zijn ook de voeten niets zonder het hoofd. Zelfs de kleinste leden van ons lichaam zijn noodzakelijk en nuttig voor het hele lichaam, maar alle leden voegen zich samen en onderwerpen zich aan het geheel, zodat het hele lichaam behouden wordt.

Hoofdstuk 38.

(G) Dien elkaar met de gaven en talenten die u ontvangen hebt

1. Laat in ons geval dus het hele lichaam in Christus Jezus behouden worden en laat ieder mens zich aan zijn naaste onderwerpen, in overeenstemming met de bijzondere gave die hij ontvangen heeft.⁷⁵
2. Laat de sterke persoonlijkheid de zwakke niet verachten en laat de zwakke de sterke respecteren. Laat de rijke de arme helpen en laat de arme God danken omdat Hij hem iemand gegeven heeft die in zijn behoeften voorziet. Laat de wijze zijn wijsheid tonen, niet door woorden, maar door goede werken. Laat hij die nederig is hier niet zelf van getuigen, maar laat dat aan anderen over. Laat hij die een zuiver lichaam bewaart hier niet trots op zijn, wetende dat het een Ander is die hem in zijn zelfbeheersing voorziet.

(HP) Wij hebben alles aan God te danken, nu en eeuwig

3. Laten wij nu stilstaan broeders, bij waar wij van gemaakt zijn. Wat voor soort wezens wij zijn die in deze wereld zijn geplaatst, alsof wij uit een donkere graftombe opkomen. Hij die ons gemaakt en gevormd heeft bracht ons in deze wereld en heeft, voordat we zelfs geboren waren, Zijn zegeningen al voor ons klaargemaakt.
4. Omdat wij dus alles van Hem ontvangen, moeten wij ook voor alles dank aan Hem brengen, aan Wie de heerlijkheid voor eeuwig en altijd toebehoort. Amen.

Hoofdstuk 39.

(P) Spotters worden als motten platgedrukt

1. Gevoelloze, onverantwoordelijke, dwaze en wetteloze mensen bespotten ons en wensen zichzelf vanuit hun eigen waanbeelden te verheffen.

2. Wat kan een sterfelijk mens doen?⁷⁶ Welke kracht heeft hij die uit aarde gevormd is?
3. Want er staat geschreven: 'Ik had geen gestalte voor ogen, ik hoorde alleen een adem en een stem.'⁷⁷
4. Wat betekent dit? Zou een sterveling rechtvaardig kunnen zijn in de ogen van God? Zal een mens onberispelijk kunnen zijn in zijn werken? Hij die Zijn dienaren wantrouwt en verdorvenheid onder Zijn engelen heeft bemerkt?
5. Nee, de hemel is niet schoon in Zijn ogen. Verdwijnt dus, u die woont in huizen van klei die uzelf heeft gemaakt. Hij drukt ze plat als de mot en wat in de morgen (bestaat) is in de avond al weer verdwenen. Omdat zij zichzelf niet konden beschermen zijn zij vergaan.
6. Hij blies op hen en zij stierven omdat zij geen wijsheid hadden.
7. Roep maar en kijk of iemand u zal gehoorzamen wanneer u één van de heilige engelen ziet. Want boosheid doodt de dwaas en woede jaagt hem die is afgeweken de dood in.
8. Ik zag dwazen wortelschieten, maar plotseling werd hun woning weggevaagd.
9. Laat hun zonen niet veilig zijn. Laat hen bespot worden door hen die hun mindere zijn, dan zal er niemand zijn die hen redt. Want wat voor hen in gereedheid gebracht is zal door de rechtvaardigen geconsumeerd worden, maar zij zullen zelf niet van het kwade bevrijd worden.⁷⁸

Hoofdstuk 40.

(G) Doe alles zoals de Heer het gebiedt en begrenst

1. Nu al deze zaken op voorhand bekend zijn en wij de diepten van de goddelijke kennis hebben onderzocht, moeten wij alles in de juiste volgorde doen. Alles wat de Heer ons geboden heeft om op de juiste tijd te doen.
2. Het brengen van offers en het staan in Zijn dienst heeft Hij met zorg geboden te doen. Dus niet haastig of wanordelijk, maar op gezette tijden en plaatsen.
3. Waar en door wie Hij het uitgevoerd wil zien heeft Hijzelf door Zijn soevereine wil bepaald. Zodat alles dat in heiligheid en voor Zijn plezier gedaan wordt in overeenstemming met Zijn wil is.
4. Zij die op de juiste tijd hun offer brengen worden geaccepteerd en gezegend. Omdat ze de instructies van de Meester volgen kunnen zij het niet fout doen.
5. Aan de hogepriesters zijn speciale taken toegewezen. Ook aan de priesters zijn bepaalde taken toevertrouwd. De Levieten hebben daarbij ook hun eigen taken opgelegd gekregen. Degene die een leek is, is gebonden aan de wettelijke grenzen die voor leken zijn bepaald.

Hoofdstuk 41.

(P) Wij lopen meer gevaar dan de priesters die de aardse tempeldienst verrichtten

1. Broeders, laat ieder van u vanaf de plaats die hem is toegewezen dank brengen aan God. Door een goed geweten te houden en door de regels die bij zijn dienst horen niet te overtreden, maar door te handelen zoals het hoort.
2. Niet overal broeders, worden voortdurend de

⁷⁵ Deuteronomium 16:16,17; I Korintiërs 12

⁷⁶ Jesaja 51:12

⁷⁷ Exodus 19:19; Deuteronomium 4:12; I Koningen 19:9-13

⁷⁸ Job 4:16-5:5

- dagelijkse offers gebracht, of vredeoffers, of zondoffers en offers van overtreding, behalve dan in Jeruzalem. Ook daar wordt het offer niet op iedere plaats gebracht, maar in de voorhof, voor het heiligdom waar het altaar staat en ook nog door de hogepriester en de hiervoor genoemde dienaren, pas nadat het slachtoffer secuur op onvolkomenheden geïnspecteerd is.
3. Zij die ook maar iets doen in tegenspraak met de bijbehorende voorschriften van Zijn wil ontvangen de doodstraf.
 4. Zo ziet u broeders, nu er een veel groter deel aan kennis aan ons toevertrouwd is, staan wij des te meer bloot aan gevaar.

Hoofdstuk 42.

(P) Voorgangers en diakenen, aangesteld via de door God bepaalde orde

1. De apostelen ontvingen het evangelie voor ons door onze Heer Jezus Christus. Onze Heer Jezus Christus ontving het van God.
2. Daarom werd Christus gezonden door God en de apostelen door Christus. Allebei zijn zij, door Gods wil, in de juiste volgorde gekomen.
3. Nadat zij de opdracht ontvangen hadden en nadat zij volledig verzekerd waren door de opstanding van onze Heer Jezus Christus en het woord van God bevestigd werd door de Heilige Geest, zijn zij er op uitgetrokken om het goede nieuws te brengen dat het koninkrijk van God eraan komt.
4. Dit predikten zij in elk land en in elke stad, en zij stelden hun eerstelingen aan, nadat deze door de Heilige Geest beproefd waren, om voorgangers en diakenen te zijn voor degenen die tot geloof zouden komen.
5. Dit was geen nieuwe uitvinding, want over voorgangers en diakenen was in lang vervlogen tijden al geschreven. Want de schrift zegt ergens: *'Ik zal voor hen rechtvaardige voorgangers en gelovige diakenen aanstellen.'*⁷⁹

Hoofdstuk 43.

(G) God wijst de leiders aan, zoals Aäron als priester was aangewezen

1. Is het een wonder dat zij die, door God in Christus, zo'n werk toevertrouwd gekregen hadden de hiervoor genoemde mensen aangesteld hebben? Wetende dat zelfs de gezegende Mozes, die een getrouw dienaar was over heel zijn huis, alles wat hem was toevertrouwd in de heilige boeken als teken opgeschreven heeft. De overige profeten zijn hem gevolgd, ook zij getuigden samen met hem van de wetten die hij heeft doen uitvaardigen.
2. Want hij gaf opdracht, toen er jaloersheid ontstond over het priesterschap en er onenigheid tussen de stammen ontstond wie van hen deze heerlijke Naam zou mogen dragen, om takken mee te nemen waarin de namen van elke stam gegraveerd waren en deze weg te leggen in de tabernakel van het getuigenis op de tafel van God.
3. Nadat hij de tabernakel afgesloten had, verzegelde hij de sleutels en dus ook de deuren.
4. Hierop zei hij tegen hen: 'Broeders, de stam waarvan de tak zal bloeien, deze heeft God uitgekozen om priester te zijn en dienaren van Hemzelf.'⁸⁰

5. Toen de morgen aanbrak, riep hij heel Israël bijeen, wel 600.000 mensen. Hij toonde de zegels aan de leiders van de stammen en opende de tabernakel van het getuigenis en haalde de takken tevoorschijn. De tak van Aäron stond niet alleen in bloei, maar droeg ook vrucht.
6. Wat denkt u hiervan, geliefden? Zou Mozes niet vooraf al geweten hebben dat dit zou gaan gebeuren? Natuurlijk wist hij dat. Maar opdat er geen wanorde zou ontstaan in Israël heeft hij dit gedaan, met als enige doel dat de Naam van de enige Ware God verheerlijkt zou worden. Aan Hem is de glorie voor eeuwig en altijd.

Hoofdstuk 44.

(G) Door God aangestelde voorgangers die goede vrucht dragen afzetten is zonde

1. Ook onze apostelen wisten, omdat het hun geleerd was door onze Heer Jezus Christus, dat strijd zou ontstaan over de autoriteit van de voorganger.⁸¹
2. Daarom hebben zij, op grond van deze vooraf verkregen inzichten, de hiervoor genoemde personen aangesteld en ook voorzien in hun opvolging. Dat, wanneer zij zouden ontslapen, andere beproefde mannen hun bediening zouden overnemen.
3. Zij die zo door hen waren aangesteld, of daarna door andere mannen met een goede reputatie, met instemming van de hele kerk, die onbesmet en nederig de kudde van Christus gediend hebben, vredevol en belangeloos, waarover altijd een goed getuigenis is afgelegd. Zij, denken wij, zijn onterecht uit hun dienst ontheven.
4. Het is voor ons geen kleine zonde wanneer wij degenen die de gave van de voorgangerplaats onbesmet en heilig ingevuld hebben afzetten.
5. Gezegend zijn de oudsten die hen in het voltooiën van hun taak voorgingen. We hebben gezien dat hun vertrek vol rijpe vruchten was, zonder vrees waren zij dat iemand hen van hun plaats zou stoten.
6. Want wij zien dat u dit soort mensen uit de dienst die onbesmet door hen uitgevoerd werd afgezet hebt, hoewel zij eerbaar leefden.

Hoofdstuk 45.

(HP) Wettelozen hebben de rechtvaardigen altijd al verdrukt, maar broeders toch niet?

1. U bent twistziek broeders en jaloers over de zaken die naar redding leiden.
2. U heeft de Schriften, die waar zijn en door de Heilige Geest geïnspireerd zijn, bestudeerd.
3. U weet dat niets onrechtvaardigs of bedrieglijks daarin opgeschreven is. U zult erin lezen dat rechtvaardige personen niet worden afgezet door heilige mannen.
4. Rechtvaardige mannen werden vervolgd, maar dat was door de wettelozen. Zij werden opgesloten, maar dat deden de onheiligen. Door overtreders werden zij gestenigd. Zij werden gedood door degenen die een verachtelijke en onrechtvaardige jaloersheid hadden aangedaan.
5. Tijdens dit lijden verdroegen zij het waardig.
6. Wat moeten wij dan zeggen broeders, werd Daniël dan door degenen die God vreesden in de leeuwenkuil gegooid?

⁷⁹ Exodus 18:21; Deuteronomium 16:18; Titus 1:5-9

⁸⁰ Numeri 17:5

⁸¹ Epistel Apostelen 29 en 30

7. Werden Ananias, Azarja en Mizaël in de oven opgesloten door hen die de meest mooie en prachtige aanbidding van de Allerhoogste beoefenden? Laten wij niet eens overwegen dat dit het geval was. Wie waren dan degenen die dit gedaan hebben? Verachtelijke mannen, vol van allerlei kwaad werden zij zo opgefokt tot zulke wraakgevoelens, dat zij degenen die God heilig en onberispelijk dienden wilden folteren, niet wetende dat de Allerhoogste kampioen is in het verdedigen van hen die met een zuiver geweten Zijn heerlijke Naam dienen, aan Wie de heerlijkheid voor eeuwig en altijd toebehoort, amen.
8. Maar zij hielden volhardend vast aan hun overtuiging en hebben eer en glorie ontvangen, zij zijn door God geëerd en verheerlijkt, door de herinnering aan hen die voor eeuwig en altijd is opgetekend. Amen.

Hoofdstuk 46.

(G) Zaai geen verdeeldheid

1. Met dit soort voorbeelden horen wij ons te verbinden broeders.
2. Want er staat geschreven: 'Vereenzelvig u met de heiligen, want zij die zich met hen identificeren zullen geheiligd worden.'⁸²
3. Ook zegt hij op een andere plaats: 'Met de onschuldige wordt u onschuldig verklaard, met de uitgekozene wordt u uitgekozen en met de verkeerde loopt het verkeerd met u af.'
4. Laten wij ons daarom identificeren met de onschuldige en rechtvaardige, dat zijn de uitgekozenen van God.
5. Waarom is er strijd, woede, groepsvorming, verdeeldheid en oorlog onder u?
6. Hebben wij niet één God en één Christus en één Geest van genade Die over ons is uitgestort? Is er niet maar één roeping in Christus?
7. Waarom verdelen en scheuren wij het lichaam van Christus dan aan stukken? Waarom zaaien wij verdeeldheid in ons eigen lichaam en begaan we zo'n dwaasheid dat we vergeten dat wij ledematen van elkaar zijn?
8. Herinner u de woorden van Jezus onze Heer, want Hij zei: *'Wee die mens, het zou goed voor hem geweest zijn als hij niet geboren was in plaats van ervoor te zorgen dat hij één van mijn uitgekozenen dwarsboomt.'*⁸³ *Het zou beter voor hem geweest zijn dat hem een molensteen omgehagen was en hij in zee geworpen was in plaats van het beledigen van één van mijn kleintjes.'*⁸⁴
9. Uw splitsingen hebben velen ondermijnd en heeft velen tot wanhoop gedreven, velen twijfelen en iedereen maakt zich grote zorgen en toch gaat uw tweespalt maar door!

Hoofdstuk 47.

(H) De schande van de opstand door twee leden van Korinthe

1. Pak nu de brief van de gezegende apostel Paulus.
2. Wat schreef hij als eerste aan u aan het begin van zijn evangelieverkondiging?
3. Waarachtig, hij waarschuwde u door de Geest wat betreft hemzelf en Cefas en Apollos, omdat er ook toen al partijvorming onder u plaatsvond.

4. Toch bracht dit soort partijvorming minder zonde onder u teweeg, omdat u partij koos voor apostelen met een uitstekende reputatie en over een man die in hun ogen bevestigd was.
5. Maar let nu op degenen die u nu verziekt hebben, die de faam van uw liefde voor de broederschap teniet gedaan hebben.
6. Het is schandelijk geliefden, ja ten hemel schreiend en onwaardig aan het gedrag van een Christen, dat nota bene van de aloude kerk van Korinthe gezegd moet worden dat een opstand tegen haar oudsten is ontstaan, veroorzaakt door één of twee personen.
7. Dit verslag heeft niet alleen ons bereikt, maar ook degenen die anders dan ons zijn, zodat u daarbij nog lasteringen tegen de Naam van de Heer veroorzaakt vanwege uw dwaasheid en hierdoor uzelf nog meer in gevaar brengt.

Hoofdstuk 48.

(G) Berouw en schuldbelijdenis, de poort waardoor wij bij de Heer binnengaan

1. Laten wij dit daarom snel uitroeien. Laten wij neervallen voor onze Heer en Hem onder tranen smeken dat Hij zichzelf genadig zal betonen en weer met ons verzoend wordt en dat Hij ons tot de passende en zuivere uiting van broederliefde herstelt.
2. Want dit is de deur naar rechtvaardigheid die openstaat om het leven te verkrijgen, zoals staat geschreven: 'Open voor mij de poorten van rechtvaardigheid, dat ik hierdoor binnen mag gaan en de Heer zal prijzen.'
3. Dit is de poort van de Heer waardoor de rechtvaardigen binnen zullen gaan.'⁸⁵
4. Nu wij zien dat vele poorten openstaan, is de rechtvaardige poort die van Christus. Hierdoor is iedereen gezegend die daardoor binnen gegaan is, wie zijn weg in heiligheid en rechtvaardigheid vervolgt door alles zonder wanorde uit te voeren.
5. Laat een man trouw zijn, laat hem in staat zijn om doorwrochte kennis te delen, wanneer hij de wijsheid heeft om woorden uit te leggen en zuiver is in wat hij doet.
6. Des te meer zal hij zich dan nederig op moeten stellen. En hoe indrukwekkender hij lijkt, des te meer moet hij voor ieders welzijn opkomen en niet voor zichzelf.

Hoofdstuk 49.

(G) Vervul de geboden vanuit liefde

1. Laat iemand die de liefde van Christus heeft de geboden van Christus vervullen.
2. Wie kan afdoende vertellen over de liefdebond van God?
3. Wie kan genoeg vertellen over Zijn onvergelijkelijke schoonheid?
4. De hoogte tot waar de liefde opstijgt is oneindig.
5. Liefde verbindt ons met God;⁸⁶ liefde verbergt een menigte aan zonden, liefde verdraagt alles, is geduldig in alles. Liefde is niet grof of arrogant. Liefde kent geen partijvormingen, maar liefde doet alles eensgezind. In liefde zijn alle uitgekozenen van God volmaakt geworden. Zonder liefde kan niets God behagen.⁸⁷

⁸² Wijsheid van Salomo 6:10; Hebreeën 11

⁸³ Mattheüs 18:7; 26:24; Markus 14:21; Lukas 17:1; 22:22

⁸⁴ Mattheüs 18:6; Markus 9:42; Lukas 16:1,2

⁸⁵ Psalm 118:19,20

⁸⁶ I Johannes 4:7

⁸⁷ Zie I Korintiërs 13

6. Vanuit liefde heeft de Meester ons bij zich genomen. Door de liefde die Hij voor ons heeft, heeft Jezus Christus onze Heer Zijn bloed voor ons gegeven, omdat God dit wilde, Zijn lichaam voor ons lichaam en Zijn leven voor ons leven.

Hoofdstuk 50.

(P) Wie volmaakt is geworden in de liefde zal uit de doden opstaan

1. Hier ziet u geliefden, hoe groot en wonderbaar de liefde is en dat haar volmaaktheid onuitsprekelijk is.
2. Bij wie past het om hierin gevonden te worden, anders dan in degenen die God daartoe waardig acht? Laten wij daarom bidden en Hem vanuit Zijn genade vragen dat wij in liefde mogen leven, zonder menselijke partijvormingen of dat de één zich boven de ander verheft.
3. Alle generaties vanaf Adam tot op de dag van vandaag zijn voorbijgegaan. Maar zij die door Gods genade volmaakt geworden zijn in de liefde wonen in gezelschap van de heiligen. Zij zullen openbaar worden wanneer het koninkrijk van God komt.
4. Want er staat geschreven: *'Sluit u voor een korte tijd op in uw binnenkamer, totdat mijn boosheid en woede voorbij is. Ik zal mij de dag van het goede herinneren en u uit uw graven doen opstaan.'*⁸⁸
5. En er staat geschreven: *'Gezegend zij wier overtredingen vergeven en van wie de zonden bedekt zijn. Gezegend de mens aan wie de Heer zijn zonden niet toerekent en die geen bedrog in zijn mond neemt.'*⁸⁹
6. Deze belijdenis van zegeningen zijn uitgesproken voor degenen die via onze Heer Jezus Christus door God zijn uitgekozen aan wie de aanbidding voor eeuwig en altijd toekomt. Amen.

Hoofdstuk 51.

(G) Belijd uw overtredingen en verhard uw hart niet

1. Laten wij voor al onze overtredingen die wij door de listen van de tegenstander gepleegd hebben smeekbeden doen zodat wij vergeving ontvangen. Ja, en ook zij die zich opgeworpen hebben als leiders van splitsing en verdeeldheid behoren naar onze gemeenschappelijke geloofsbasis op te zien.
2. Want zij die vanuit vrees en liefde wandelen zien liever dat zijzelf lijden moeten ondergaan dan dat dit hun naaste overkomt. Liever roepen zij het oordeel over zichzelf af, dan dat zij ingaan tegen de eendracht die edelmoedig en rechtvaardig aan ons is overgeleverd.
3. Want het is goed voor een mens om zijn overtredingen te belijden in plaats van zijn hart te verharden. Zo werd het hart van hen die zich tegen Mozes, de dienaar van God, keerden ook verhard. Hun veroordeling werd duidelijk zichtbaar.
4. Levend daalden zij af in het dodenrijk en de dood zal hun herder zijn.⁹⁰
5. Farao en zijn leger, samen met alle heersers van Egypte, hun paarden en ruiters, werden verzwolgen door de diepten van de Rode zee. Zij vergingen door geen andere oorzaak dan dat hun harten verhard waren nadat alle tekenen en

wonderen in het land van Egypte door de hand van Mozes, de dienaar van God, verricht waren.⁹¹

Hoofdstuk 52.

(G) Belijd en prijs de Heer, een gebroken geest is een offer voor God

1. De Heer heeft niets nodig broeders, ook verlangt Hij niets van enig mens, behalve dat hij Hem zou belijden.
2. Want de uitgekozen David zegt: *'Ik zal de Heer belijden, dat zal Hem meer vreugde geven dan een jong kalf met hoorns en hoeven. Laten de armen dit zien en zich verheugen.'*⁹²
3. Verder zegt hij: *'Offer een lofoffer aan God en kom uw beloften aan de Allerhoogste na. 'Roep mij aan op de dag dat u in de problemen komt, dan zal ik u bevrijden en zult u mij verheerlijken.'*⁹³
4. Want een gebroken geest is een offer voor God.⁹⁴

Hoofdstuk 53.

(G) Volg het voorbeeld van Mozes die voor de menigte opkwam

1. Geliefden, u kent de heilige schriften maar al te goed en u heeft de profetieën van God uitgeplozen. Herinner u dan aan deze zaken.
2. Want toen Mozes de berg op ging en daar veertig dagen en veertig nachten had doorgebracht, vastend en zich verootmoedigend, toen zei de Heer tegen hem: *'Mozes, Mozes, ga snel naar beneden toe, want het volk dat u uit Egypte geleid hebt, heeft omgesmolten beelden voor zichzelf gemaakt.'*
3. De Heer zei tegen hem: *'Ik heb het één keer tegen u gezegd en het herhaald, ik heb dit volk gezien en zie, het is hardnekkig. Laat mij hen vernietigen, ik zal hun naam onder de hemel uitwissen, dan zal ik van u een groot en wonderlijk volk maken, nog talrijker dan zij.'*
4. Toen zei Mozes: *'Nee, doe dit niet Heer, vergeef dit volk hun zonden, of wis mij uit het boek van de levenden.'*⁹⁵
5. Wat een zalige liefde! Wat een onovertroffen perfectie! De dienaar spreekt onbevangen tegen zijn Heer en vraagt vergeving voor de menigte, of hij vraagt om samen met hen te worden uitgewist.

Hoofdstuk 54.

(G) Trek u liever terug als tweedracht door u wordt gezaaid

1. Wie onder u is zo eerzaam? Wie is écht betrokken? Wie stroomt over van liefde?
2. Laat hij dan zeggen: *'Als er door mij een oorzaak is van tweedracht en geschillen, dan trek ik mij terug en vertrek als u dat wilt. Ik zal doen zoals het volk het van mij vraagt, maar laat de kudde van Christus in vrede weiden met de oudsten die over haar aangesteld zijn.'*
3. Degene die dit doet zal voor zichzelf grote bekendheid in Christus verwerven en overall ontvangen worden. Want de aarde en haar volheid zijn van de Heer.⁹⁶
4. Iedereen die inwoner is van het koninkrijk van God heeft dit, zonder enige spijt, altijd zo gedaan en zal dit altijd zo blijven doen.

⁸⁸ Jesaja 26:20

⁸⁹ Psalm 31:1,2; Romeinen 4:7

⁹⁰ Numeri 16:1-40

⁹¹ Exodus 14

⁹² Psalm 69:31-33

⁹³ Psalm 50:14,15

⁹⁴ Psalm 51:17

⁹⁵ Exodus 32:7-35

⁹⁶ Psalm 89:11; I Korintiërs 10:26

Hoofdstuk 55.

(G) Volg het voorbeeld van heidense heersers, en van Esther en Judith

1. Maar ook van de samenlevingen kunnen dergelijke voorbeelden gegeven worden. Veel koningen en heersers, door orakels gewaarschuwd, hebben zichzelf in tijden van nood aan de dood overgeleverd, opdat zij door hun bloedvergieten hun onderdanen zouden redden. Velen vertrokken uit hun stad teneinde de partijvormingen te beëindigen.
2. Wij weten dat velen van ons zichzelf hebben overgegeven aan gevangenschap om anderen los te kopen. Velen hebben zichzelf als slaaf verkocht zodat zij met dat geld voedsel konden betalen voor anderen.
3. Vele vrouwen hebben mannelijke daden door de kracht van God verricht.
4. Toen haar stad werd belegerd vroeg de gezegende Judith aan de oudsten of zij naar het kamp van de vijand mocht gaan.
5. Zij bracht zichzelf daardoor in gevaar en vertrok uit liefde voor haar land en haar volk dat belegerd werd en de Heer leverde Holofernes in handen van een vrouw over.
6. Ook Esther, volmaakt in haar geloof, bracht haarzelf niet minder in gevaar. Zij wilde de twaalf stammen van Israël redden toen zij op het punt stonden om vernietigd te worden. Door haar vasten en vernedering smeekte zij de Meester die alles ziet, de eeuwige God. Toen Hij de nederigheid van haar ziel zag, verlost Hij het volk voor wie zij zichzelf in gevaar had gebracht.

Hoofdstuk 56.

(G) Doe voorbede voor hen die zondigen

1. Laten wij daarom ook voorbede doen voor iedereen die op enige manier in zonde vervallen is. Dat verdraagzaamheid en nederigheid hen gegeven zal worden, met de bedoeling dat zij zich niet aan ons, maar aan de wil van God binden. Zo zullen zij volmaakt en overvloedig vrucht dragend in de ogen van God en Zijn heiligen herinnerd worden.
2. Geliefden, laten wij zonder ergernis de disciplinerende accepteren. De vermaning die wij elkaar geven is goed en erg nuttig, want het verbindt ons met de wil van God.
3. Want het heilige woord zegt: 'De Heer heeft mij aan hevige disciplinerende overgegeven, maar mij niet aan de dood overgeleverd.'⁹⁷
4. Want de Heer disciplineert degene van wie Hij houdt en Hij geselt iedere zoon die Hij aanneemt.⁹⁸
5. Vanuit betrokkenheid zullen de rechtvaardigen mij disciplineren en berispen, maar laat de olie van de zondaars mijn hoofd niet zalven.⁹⁹
6. Verder zegt hij: 'Gezegend de mens die door de Heer wordt berispt en wijs de vermaning van de Almachtige niet af. Want Hij laat u pijn lijden en geneest u.
7. Hij heeft mij geslagen en Zijn hand heeft mij genezen.¹⁰⁰
8. Hij zal u zes maal uit uw noden bevrijden en bij de zevende keer zal geen kwaad u meer raken.
9. Bij hongersnood zal Hij u van de dood redden en in oorlogstijd zal Hij u redden uit de hand van het

zwaard.

10. Voor de gesel van de tong zal Hij u verbergen en u hoeft niet te vrezen wanneer het kwaad u nadert.
11. De onrechtvaardige en slechte zult u uitlachen en u zult niet bang zijn voor de wilde dieren.
12. Want wilde dieren zullen bij u tot rust komen.
13. Dan zult u weten dat uw huis vol vrede zal zijn en de plaats waar uw tent staat zal blijven staan.
14. U zult weten dat uw nageslacht groot zal zijn en uw kinderen als de overvloed aan gras in het veld.
15. U zult tot het graf afdalen zoals rijp graan dat op tijd geoogst wordt, of als de ophoping van de dorsvloer die op de juiste tijd bijeen is gebracht.¹⁰¹
16. Zo ziet u geliefden, hoe groot de bescherming voor degenen die door de Meester gedisciplineerd worden is. Want omdat Hij een vriendelijke Vader is, disciplineert Hij ons zodat wij genade ontvangen door middel van Zijn heilige disciplineaire opvoeding.

Hoofdstuk 57.

(P) Over hen die Gods woord niet gehoorzamen komt de ramp plotseling

1. U dan die het fundament van de partijdigheden gelegd heeft, onderwerp uzelf aan de oudsten en ontvang de disciplinerende tot berouw en buig de knieën van uw hart.
2. Leer uzelf te onderwerpen en stop uw arrogante, trotse en stijfkoppige tong. Want het is beter voor u om weinig voor te stellen binnen de kudde van Christus en dat uw naam opgeschreven is in Gods boekrol, dan dat u een hoog geëerd leider bent en uitgesloten bent van alle hoop op Hem.
3. Want zo zegt ook de uitmuntende wijsheid: 'Zie ik zal u iets vertellen door mijn adem (Geest), ik zal u mijn woord leren.
4. Want ik riep en u gehoorzaamde niet, ik hield u mijn woord voor en u luisterde niet. Mijn raad sloeg u in de wind en u was ongehoorzaam aan mijn vermaningen. Daarom zal ik ook lachen om uw vernietiging en mij over u verheugen wanneer u in de vernieling geraakt. Als verwarring u plotseling overvalt en uw ondergang als een cycloon voor de deur staat.
5. Want als u dan naar mij roept, zal ik niet naar u luisteren. Slechte mensen zullen mij zoeken en niet vinden. Zij hebben de wijsheid gehaat en ervoor gekozen om de Heer niet te vrezen. Zij hebben niet gelet op mijn raadgevingen, maar hebben gemopperd onder mijn vermaningen.
6. Daarom zullen ze hun eigen vruchten plukken en van hun eigen goddeloosheid vervuld worden.
7. Om wat zij de onschuldigen hebben aangedaan zullen zij geslagen worden, het oordeel zal de onrechtvaardigen vernietigen. Maar degene die naar mij luistert zal vertrouwen op hoop, veilig wonen en zal rust vinden van alle angst voor het kwaad.'¹⁰²

Hoofdstuk 58.

1. Laten wij daarom gehoorzaam aan Zijn allerheiligste en majestueuze Naam zijn. Daarmee ontkomen we aan de bedreigingen die bij monde van de Wijsheid voor hen die ongehoorzaam zijn

⁹⁷ Psalm 118:18

⁹⁸ Spreuken 3:12; Hebreëen 12:6

⁹⁹ Psalm 141:5

¹⁰⁰ Deuteronomium 32:35-39

¹⁰¹ Job 5:17-26

¹⁰² Spreuken 1:23-33

uitgesproken zijn. Als wij op de allerheiligste Naam van Zijne Majesteit vertrouwen, dan zullen wij veilig wonen.

2. Volg onze raad op en u zult er geen spijt van krijgen, zo waar als God leeft en de Heer Jezus Christus en de Heilige Geest leeft, Die het geloof én de hoop voor de uitgekozenen zijn, wie dit met alle nederigheid en oprechtheid gehoorzaamt en zonder te morren de geboden en verordeningen die door God gegeven zijn uitvoert, diegene zal van het getal van hen die door Jezus Christus gered zijn deel uitmaken, aan Wie de glorie voor eeuwig en altijd toekomt. Amen

Hoofdstuk 59.

1. Maar als sommige personen ongehoorzaam zijn aan de woorden die via ons door Hem gesproken zijn, laat het voor hen duidelijk zijn dat zij zich blootstellen aan geen kleine overtreding en gevaar.
2. Maar wij zijn onschuldig aan deze zonde. Wij zullen vanuit ons oprecht bidden en smeken vragen dat de Schepper van het Universum degenen die, door Zijn geliefde Zoon Jezus Christus, deel van het getal van Zijn uitgekozenen uitmaken onbeschadigd mogen blijven. Door Hem heeft Hij ons geroepen vanuit de duisternis in het licht,¹⁰³ en vanuit onwetendheid tot de kennis van de heerlijkheid van Zijn Naam.

(H) Clement bidt voor hulp aan de kerk

3. 'Dat wij op Uw Naam mogen hopen, het begin van de gehele schepping, de ogen van ons hart open mogen gaan en wij U mogen kennen. U Die alleen in de hoogste hemel woont, het heilige der heiligen, Die de overwegingen van de samenlevingen teniet doet, Die de nederige verhoogt en de hoogmoedige vernedert, Die rijk maakt en arm, Die doodt en doet leven,¹⁰⁴ de Weldoener van de geesten en de God van alle vlees.¹⁰⁵ U ziet wat in de diepte is¹⁰⁶ en toetst alles wat een mens doet.¹⁰⁷ U helpt wie verdrukt wordt en redt hen die in wanhoop zijn.¹⁰⁸ U bent de Schepper en Herder van iedere ziel.¹⁰⁹ U vermenigvuldigt de volken op aarde en heeft diegenen die U via Jezus Christus liefhebben onder de mensen uitgekozen, Uw geliefde Zoon, door Wie U ons onderwezen hebt, ons geheiligd hebt en ons geëerd hebt.
4. Wij vragen U Heer en Meester, om onze hulp en ondersteuning te zijn. Red degenen van ons die in moeilijkheden verkeren, wees genadig voor de nederigen, richt hen die gevallen zijn op, toon Uzelf aan hen die in nood zijn, genees de goddelozen, bekeer de dwalenden onder Uw volk, voed de hongerigen, bevrijd de gevangenen, laat de zwakke opstaan en versterk wiens hart bezwaken is. Laat alle samenlevingen weten dat U alleen God bent en dat Jezus Christus Uw Zoon is, dat wij Uw volk zijn en de schapen die U wijdt.'¹¹⁰

Hoofdstuk 60.

1. 'Door alles wat gebeurt maakt U de ordening die U in de wereld aangebracht heeft duidelijk. U Heer heeft de aarde gemaakt. U bent trouw aan alle generaties, rechtvaardig in Uw oordelen, geweldig in kracht en macht. U bent wijs in wat U scheidt en

verstandig in het oprichten van alles wat U gemaakt hebt. Dat U goed bent en trouw aan degenen die op U vertrouwen is in alles duidelijk zichtbaar, genadig en barmhartig, vergeef ons onze ongerechtigheden, overtredingen en tekortkomingen.

2. Reken niet alle zonden van Uw dienaren en dienaressen toe, maar reinig ons door ons te wassen in Uw waarheid. Behoed onze voeten zodat wij heilig en rechtvaardig wandelen, met een eenvoudig hart en door te doen wat goed en aangenaam is in Uw ogen en in de ogen van onze leiders.
3. Ja Heer, laat Uw aangezicht in vrede over ons schijnen voor onze eigen bestwil. Dat wij beschermd worden door Uw machtige Hand en door Uw sterke Arm van elke zonde bevrijd worden. Bevrijd ons van hen die ons ten onrechte haten.'

(H) Gebed voor de aardse leiders en het bestuur van de wereld

4. 'Geef eenheid en vrede aan ons en aan iedereen die op aarde leeft. Zoals U dat ook gegeven hebt aan onze voorouders toen zij U in heiligheid, waarheid en vertrouwen aanriepen. Dan zullen wij aan Uw almachtige en meest krachtige Naam gehoorzamen en aan hen die op aarde over ons heersen en ons besturen.'

Hoofdstuk 61.

1. 'Heer en Meester, U heeft vanuit Uw almachtige en onvergelykbare kracht hen de koninklijke macht toevertrouwd. Omdat wij weten dat U deze macht en majesteit gegeven hebt, zullen wij ons aan hen onderwerpen, want in niets willen wij Uw wil dwarsbomen. Geef hen daarom gezondheid en voorspoed Heer, eensgezindheid en stabiliteit, zodat zij feilloos het bestuur dat U aan hen hebt toevertrouwd kunnen beheren.
2. Want U O hemelse Meester, Koning van alle eeuwen, geeft mensenkinderen aanzien, eer en macht over alle dingen die op aarde zijn. Geef dat de raad die zij geven Heer, in overeenstemming met wat goed en welgevallig is in Uw ogen zal zijn. Dat zij, in vrede, vriendelijk en godvrezendheid zullen besturen met de macht die U aan hen hebt toevertrouwd, zo verwerven zij Uw eer.
3. U Die alleen in staat bent om deze en nog grotere zaken dan deze onder ons te werken, aan U brengen wij dank door de Hogepriester en Beschermmer van onze zielen, Jezus Christus, door Wie U de heerlijkheid en majesteit toekomt, nu en gedurende alle generaties tot in de eeuwige wereld. Amen.'

Hoofdstuk 62.

(H) Samenvatting van de brief

1. Over de zaken die horen bij onze godsdienst en die dienen tot een bijzonder eerbaar leven, voor hen die heilig en rechtvaardig willen leven, daarover hebben wij u voldoende ingelicht broeders.
2. Ieder argument dat geloof, berouw, oprechte liefde, zelfbeheersing, eenvoud en geduld betreft hebben wij behandeld. Wij hebben u er aan herinnerd dat u door rechtvaardigheid, waarheid en volharding uzelf als heilig voor (onze)

¹⁰³ I Petrus 2:9

¹⁰⁴ I Samuël 2:6-10

¹⁰⁵ Numeri 16:22; 27:16

¹⁰⁶ Job 12:22

¹⁰⁷ Psalm 11:5

¹⁰⁸ Psalm 54:6,7

¹⁰⁹ I Petrus 2:25

¹¹⁰ Psalm 100:3

Almachtige God bewijst. Wanneer wij eensgezind zijn, zonder kwade opzet, met liefde en vrede en oprechte gehoorzaamheid, dan zijn wij net als onze voorvaders waar wij over geschreven hebben, die in nederigheid naar God de Vader en naar alle mensen toe beproefd zijn gebleken.

3. Maar al te graag hebben wij u aan deze dingen herinnerd, omdat wij immers goed wisten dat wij aan trouwe mensen schreven die hoog gewaardeerd worden en nauwkeurig de profetieën bestudeerd hebben over wat God ons leert.

Hoofdstuk 63.

(H) Laatste oproep tot verzoening

1. Het is daarom goed voor ons dat wij acht slaan op zoveel zeer indrukwekkende voorbeelden. Dan buigen wij ons hoofd en nemen wij onze gehoorzame plaats in aan de kant van hen die gesteld zijn als hoeders over onze zielen. Dan nemen wij afstand van de dwaze partijdigheden en richten wij ons op het doel dat voor ons ligt in waarachtigheid, ons verre houdend van iedere misstap.
2. U zult ons grote vreugde en blijdschap brengen als u gehoorzaam bent aan de zaken die wij door de Heilige Geest aan u geschreven hebben. Als u de wortel van onrechtvaardige jaloerse boosheid uitrukt, in overeenstemming met de smeekbede voor vrede en eenheid die wij via deze brief gedaan hebben.
3. Daarbij hebben wij trouwe en verstandige mannen gestuurd, die onberispelijk vanaf hun jeugd tot aan
- 3.

hun ouderdom onder ons geleefd hebben, ook zij zullen als getuigen tussen u en ons opstaan.

Hoofdstuk 64.

1. Tenslotte, moge de God Die alles ziet, Meester is van de geesten en Heer van alle vlees, Die de Heer Jezus Christus uitgekozen heeft en ook ons door Hem, om een eigen volk te worden, aan iedere ziel die door Zijn uitmuntende en heilige Naam geroepen is geloof, diep ontzag, vrede, geduld, verdraagzaamheid, zelfbeheersing, zuiverheid en eenvoud geven. Dan zullen wij Zijn Naam eer aandoen door onze Hogepriester en beschermer Jezus Christus door Wie aan Hem de glorie, majesteit, macht en eer wordt gebracht, zowel nu als voor eeuwig en altijd. Amen.

Hoofdstuk 65.

1. Zorg ervoor dat u Claudius Ephebus, Valerius Bito en Fortunatus snel met vrede en vreugde naar ons terugstuurt. Dan kunnen ze ons ook snel het nieuws vertellen over de vrede en orde waarvoor zo oprecht en vol verlangen door ons is gebeden en kunnen ook wij des te sneller meegenieten van uw herstelde orde.
2. De genade van onze Heer Jezus Christus zal met u zijn en met iedereen op elke plaats die door God geroepen is door Hem, door Wie de heerlijkheid en eer is, de kracht, de majesteit en de eeuwige heerschappij, door Hem, vanaf de eeuwigheid tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.